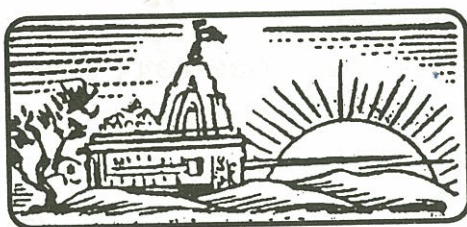

भक्तिमार्गनुं रहस्य

लेखक :

भोगीलाल गि. शेठ

પ્રકાશક અને પ્રાપ્તિસ્થાન :
શ્રેયસ પ્રચારક સભાના ટ્રસ્ટીઓ વતી,
શ્રી જે. બી. મોદી, પ્રમુખ
૩૫, મોરબી હાઉસ,
ડૉ. સુંદરલાલ બહલ પથ,
ગોવા સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૩૮
ફોન : ૦૨૨ - ૨૨૬૧ ૫૫૮૭

અન્ય પ્રાપ્તિસ્થાન :
કિરીટભાઈ સંઘવી
શ્રેયસ, ૫૦-બી, સ્થા. જૈન સોસાયટી,
નારણપુરા રેલવે કોસિંગ પાસે,
વાડજ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩
ફોન : ૦૭૯-૨૭૫૫ ૨૭૫૭, ૦૭૯-૨૭૫૫ ૨૨૫૬

નૂતન આવૃત્તિ :
ઈ.સ. ૨૦૦૬, વિ. સં. ૨૦૬૨
પુન:મુદ્રણ : ૨૦૬૫
પુન:મુદ્રણ : ૨૦૬૬

લેસર ટાઈપસેટિંગ : ફાગુન ગ્રાફિક્સ
૪૮, પૂર્વીનગર સોસાયટી, ઘોડાસર કાંસ,
ઉત્તમનગર, મણિનગર, અમદાવાદ
ફોન : ૦૭૯-૨૫૩૮૧૫૬૮

મુદ્રક : કોનમ પ્રિન્ટર્સ
ડાયના સિનેમાની ગલીમાં,
તારદેવ, મુંબઈ

શાશ્વત ધર્મ જયવંત વર્તો !

શ્રીમત્ વીતરાગ ભગવંતોએ
નિશ્ચિતાર્થ કરેલો એવો
અચિંત્ય ચિંતામણિસ્વરૂપ,
પરમ હિતકારી,
પરમ અદ્ભુત,
સર્વ દુઃખનો નિઃસંશય
આત્યંતિક ક્ષય કરનાર,
પરમ અમૃતસ્વરૂપ એવો સર્વોત્કૃષ્ટ
શાશ્વત ધર્મ જયવંત વર્તો !
ત્રિકાળ જયવંત વર્તો !

- શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

નમસ્કાર

સરસશાંતિ સુધારસસાગરં,
શુચિતરં ગુણરત્નમહાકરમ્ ।
ભવિકપંકજ બોધદિવાકરં,
પ્રતિદિનં પ્રણમામિ જિનેશ્વરમ્ ॥

— શ્રી ગુણરત્નસૂરી

સરસ શાંત સુધારસના સાગર, અતિ પવિત્ર ગુણરૂપી
રત્નોના મહાનિધિ તથા ભવ્ય જીવરૂપ કમળોને વિકસ્વર કરવા
માટે દિવાકર (સૂર્ય) સમાન શ્રી જિનેશ્વરદેવને હું પ્રતિદિન
નમસ્કાર કરું છું.

અન્યથા શરણં નાહસ્તિ, ત્વમેવ શરણં મમ ।

તસ્માત્કારુણ્યભાવેન, રક્ષ રક્ષ જિનેશ્વરમ્ ॥

હે જિનેશ્વર ભગવાન ! તું જ એક મને શરણ છે, તારું
સ્વરૂપ જ એક શરણ છે, તારા વિના બીજું કોઈ મારે શરણ
નથી. તેથી કડુશાભાવથી મારું રક્ષણ કર, રક્ષણ કર !

અનુક્રમણિકા

			પાના નં.
શાશ્વત ધર્મ જયવંત વર્તી	3
નમસ્કાર	4
સમર્પણ	6
પ્રસ્તાવના	7
પ્રકરણો :			
મારા ભગવાન કેવા રૂડા છે !	૧
'ભગ' શબ્દના અર્થ	૧૩
ભગવાનના પ્રેમીની વિચારધારા	૩૫
ભગવાનની ભક્તિનું સ્વરૂપ	૬૧
ભક્તિનાં સાધનો અને પ્રાર્થનાક્રમ	૮૧
ભગવાનને ભક્તની વિનંતિ	૧૨૯
ભગવાનરૂપ સત્પુરુષનું માહાત્મ્ય	૧૫૭
ભગવાનના ભક્તનું આત્મસંબોધન	૧૭૭
ભક્તનાં વિચાર-પુષ્પો	૧૯૩
ભગવાનના ભક્તની સાધના	૨૦૯
સ્મરણ-મંત્રો	૨૪૧
પરિશિષ્ટ :			
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર : પદો	૨૪૯

આત્મોપકારી પરમ કૃપાળુ
શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીનાં
પવિત્ર ચરણકમળમાં

સમર્પણ

આપે
પરમ ઉપકાર કરી
આપનાં અમૃતતુલ્ય વચનોથી
વીતરાગધર્મમાં દૃઢ શ્રદ્ધા કરાવી,
માર્ગદર્શન આપ્યું,
સત્સંગનું અપૂર્વ માહાત્મ્ય સમજાવ્યું,
આત્મ પ્રેરણા બળનું દાન કરી
આત્મદશા વધારવાની તીવ્ર જિજ્ઞાસા જગાડી,
તે ઉપકારનો બદલો વાળી શકાય તેમ નથી.
તેથી
હું આપને
અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર કરી
આ લઘુ ગ્રંથ
આપનાં પવિત્ર ચરણકમળમાં
સમર્પણ કરીને
કૃતાર્થતા અનુભવું છું.

લિ.

સંતચરણોપાસક

ભોગીલાલ ગિ. શેઠ

પ્રસ્તાવના

આ લઘુ કૃતિના સર્જનમાં પ્રેરણા આપનાર પરમ આત્મજ્ઞાની શાંતમૂર્તિ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીનાં વચનો તથા તેમનો આધ્યાત્મિક રહસ્યયુક્ત બોધ ખૂબ ઉપકારી થયેલ છે. તે ઉપકાર માટે આ આત્મા તેમને અત્યંત વિનયભક્તિસહ વંદન કરી સંતોષ અનુભવે છે.

આ ગ્રંથમાં ભક્તિમાર્ગનું માહાત્મ્ય બતાવવાનો અને ભક્તિનું રહસ્ય પ્રગટ કરવાનો અલ્પ પ્રયાસ કર્યો છે. તેમાં ભક્તિમાર્ગને પ્રાધાન્ય પદ આપી, જ્ઞાનમાર્ગને ગૌણતામાં રાખેલ છે. તેથી જ્ઞાનમાર્ગનો નિષેધ કરવાનો કે અપલાપ કરવાનો કોઈ જ હેતુ નથી એમ સુજ્ઞ વાંચકે યથાયોગ્ય સમજવું. મતલબ કે ભક્તિમાર્ગની યથાર્થ સાધનાથી જ્ઞાનમાર્ગ પર જિજ્ઞાસુ વિચારકે આવવાનું છે. કેમકે ભક્તિ એ જ્ઞાનનો હેતુ છે, જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ છે, મોક્ષમાર્ગ પામવાનો હેતુ છે.

આધ્યાત્મિક વિકાસ સાધવાની જેને સાચી જિજ્ઞાસા છે, તેણે તો પોતાની પ્રાથમિક ભૂમિકામાં સદ્ગુરુ દ્વારા ભગવાનના સ્વરૂપને ઓળખી તેમનાં લોકોત્તર ઉત્તમોત્તમ ગુણોને સમજમાં લઈ, ઓળખી, તેમાં અંતરથી પ્રેમ લાવી, શ્રદ્ધા કરી ભક્તિમાં જોડાવું અને બને તેટલું પ્રેમભક્તિનું આરાધન કરી ભગવાનનાં ઉપકારી વચનોના હાર્દને સમજી હૃદયમાં ઉતારવા. પરમ કૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ પણ કહ્યું છે કે — ‘સત્પુરુષને વિષે, તેનાં વચનને વિષે, તે વચનના આશયને વિષે પ્રીતિ-ભક્તિ થાય નહીં ત્યાં સુધી

આત્મવિચાર પણ જીવમાં ઉદય આવવા યોગ્ય નથી.' (પત્રાંક પરર); માટે જિજ્ઞાસુ જીવે જ્ઞાનીપુરુષની પ્રીતિ-ભક્તિપૂર્વક તેમની આજ્ઞાભક્તિનું યથાર્થ આરાધન કરવું કે જેથી તે દ્વારા કોઈ ધન્ય પળે પરાભક્તિની - પરમાત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થાય. મુમુક્ષુ જીવનું લક્ષ તે જ હોવું જોઈએ, મતલબ કે પ્રથમ ભેદભક્તિનાં આરાધનથી અભેદભક્તિ કે જેમાં આત્મા ને પરમાત્માની એકતાનો અનુભવ છે તેની સિદ્ધિ થાય છે.

ભક્તિમાર્ગ સહેલો છે, સરળ છે, સુગમ છે. કોઈપણ ભવ્ય તેનું આનંદથી આરાધન કરી શકે છે. તેમાં ખાસ કોઈ મુશ્કેલી નથી, કઠિનતા નથી, દોષો ઉત્પન્ન થવાની સંભવિતતા નથી. ભક્તિમાર્ગનો યથાર્થ સાધક આત્મિક વિકાસ ઝડપી ગતિથી સાધી શકે છે અને પોતાની આત્મદશા જલદી ઊંચી લાવી શકે છે. તેનામાં સ્વચ્છંદાદિ દોષો શીઘ્રતાએ ટળી જઈ, નમ્રતા, લઘુતા, સરળતા, સમતા આદિ ગુણો પ્રગટ થાય છે. આત્મા કોમળ, નિર્મળ ને પવિત્ર થતો જાય છે. માત્ર ભક્તિનું રહસ્ય સમજાવું જોઈએ. એ ભક્તિ ઉત્તરોત્તર વર્ધમાન થતી થતી પરાભક્તિની છેવટની હદ સુધી પહોંચે છે અને ત્યારે આત્મા પરમાત્મરૂપ થાય છે. આત્મા અને પરમાત્માનો ભેદ મટે છે. પવિત્ર જૈનદર્શન અનુસાર આ યોથા ગુણસ્થાનથી માંડી સાતમા ગુણસ્થાનની ભૂમિકા છે. યોથે અલ્પ બોધનો પ્રકાશ છે, પાંચમે છઠ્ઠે તેથી વિશેષ છે, સાતમે વિશેષ વિશેષ સ્પષ્ટ પ્રત્યક્ષ-અત્યંત પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે. અલ્પ થોડો પણ પ્રકાશ તે પ્રકાશ. અંધકારના ગમે તેટલા પ્રકાર કરીએ તેમાંથી પ્રકાશનું એક કિરણ પણ નહીં નીકળે, માટે જ કહ્યું કે, એક ચિનગારી માત્ર કર્મરૂપી

ધાસની ગંજીને બાળી નાંખવા સમર્થ છે, તેમ અલ્પ પણ સમ્યક્ બોધ અંગે સમજવું. સમ્યગ્દર્શનનો કોઈ અપૂર્વ અલૌકિક પ્રભાવ છે, તે ભક્તિમાર્ગના યથાર્થ આરાધનથી સુગમતાએ પ્રાપ્ય છે. કેમ કે જ્ઞાનમાર્ગ દુરારાધ્ય છે. આટલું પ્રસંગોચિત.

આ સ્થળે પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીના ભક્તિમાર્ગ સંબંધી ટંકોત્કીર્ણ વચનો જોઈએ :-

“ભગવત્ મુક્તિ આપવામાં કૃપણ નથી, પણ ભક્તિ આપવામાં કૃપણ છે.” — પત્રાંક ૨૮૩

“ઘણા ઘણા પ્રકારથી મનન કરતાં અમારો દૃઢ નિશ્ચય છે કે ભક્તિ એ સર્વોપરી માર્ગ છે, અને તે સત્પુરુષના ચરણ સમીપ રહીને થાય તો ક્ષણવારમાં મોક્ષ કરી દે તેવો પદાર્થ છે.” — પત્રાંક ૨૦૧

“પ્રભુભક્તિમાં જેમ બને તેમ તત્પર રહેવું. મોક્ષનો એ ધુરંધર માર્ગ મને લાગ્યો છે. ગમે તો મનથી પણ સ્થિર થઈને બેસી પ્રભુભક્તિ અવશ્ય કરવી યોગ્ય છે. મનની સ્થિરતા થવાનો મુખ્ય ઉપાય હમણાં તો પ્રભુભક્તિ સમજો. આગળ પણ તે, અને તેવું જ છે.” — પત્રાંક ૩૮૦

“શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, અનંત સિદ્ધની ભક્તિથી, તેમજ સર્વદૂષણરહિત, કર્મમલહીન, મુક્ત, નિરાગી, સકળ ભયરહિત, સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી જિનેશ્વર ભગવાનની ભક્તિથી આત્મશક્તિ પ્રકાશ પામે છે... દર્પણ હાથમાં લેતાં જેમ મુખાકૃતિનું ભાન થાય છે, તેમ સિદ્ધ કે જિનેશ્વરસ્વરૂપનાં ચિંતવનરૂપ દર્પણથી આત્મસ્વરૂપનું ભાન થાય છે... તેમના પરમ ઉપકારને લીધે

પણ તેઓની ભક્તિ અવશ્ય કરવી જોઈએ. તેઓના પુરુષાર્થનું સ્મરણ થતાં શુભ વૃત્તિઓનો ઉદય થાય છે. જેમ જેમ શ્રી જિનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ લય પામે છે, તેમ તેમ પરમ શાંતિ પ્રગટે છે. ઈ.”

— મોક્ષમાળા શિક્ષાપાઠ ૧૩-૧૪

“ભક્તિ જ્ઞાનનો હેતુ છે, જ્ઞાન મોક્ષનો હેતુ છે.”

— પત્રાંક ૫૩૦

“શુભ શીતળતામય છાંય રહી, મનવાંછિત જ્યાં ફળપંક્તિ કહી; જિનભક્તિ ગ્રહો તરુ કલ્પ અહો, ભજીને ભગવંત ભવંત લહો.”

“પ્રભુભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન.”

“જ્ઞાનમાર્ગ દુરારાધ્ય છે; પરમાવગાઢ દશા પામ્યા પહેલાં તે માર્ગે પડવાનાં ઘણાં સ્થાનક છે. સંદેહ, વિકલ્પ, સ્વચ્છંદતા, અતિપરિણામીપણું એ આદિ કારણો વારંવાર જીવને તે માર્ગે પડવાના હેતુઓ થાય છે; અથવા ઊર્ધ્વભૂમિકા પ્રાપ્ત થવા દેતા નથી.”

“ક્રિયા માર્ગે અસદ્અભિમાન, વ્યવહારઆગ્રહ, સિદ્ધિમોહ, પૂજાસત્કારાદિ યોગ, અને દૈહિકક્રિયામાં આત્મનિષ્ઠાદિ દોષોનો સંભવ રહ્યો છે.”

કોઈક મહાત્માને બાદ કરતાં ઘણા વિચારવાન જીવોએ ભક્તિમાર્ગનો તે જ કારણોથી આશ્રય કર્યો છે, અને આજ્ઞાશ્રિતપણું અથવા પરમપુરુષ સદ્ગુરુને વિષે સર્વાર્પણ સ્વાધીનપણું શિરસાવંદ્ય દીઠું છે, અને તેમ જ વર્ત્યા છે.”

— પત્રાંક ૬૯૩

આ બધાં વચનો અતિ સ્પષ્ટ અને સ્વયં પ્રકાશિત છે, તેથી તે સંબંધે કાંઈ વધુ કહેવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. આ સંસાર દુઃખનો સમુદ્ર છે, તેમાં સુખ તો શું, સુખની છાયા સરખીયે નથી, એવું જેને સત્પુરુષના અનુગ્રહે લક્ષ્ય થયું છે, અને તેની તેનાથી છૂટવાની કામના ઉત્પન્ન થઈ છે અને પોતાના સહજ અનંત અવ્યાબાધ આત્મિક સુખવાળા આત્માની શુદ્ધ સ્વરૂપે પ્રાપ્તિ કરવાની જિજ્ઞાસા થઈ છે, તેણે તો સર્વોત્તમ ભક્તિમાર્ગનો આશ્રય કરવો ઘટે છે. ભક્તિ એ જ્ઞાનનો હેતુ છે એટલે ભક્તિના પ્રભાવથી શાસ્ત્રમાં નથી, સાંભળવામાં નથી એવું રહસ્યભૂત જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે, તેના બળથી ભેદના ભેદ ખુલ્લાં થતા જઈ સમજાતા જાય છે.

તેથી તો પરમ શાસ્ત્રજ્ઞ, અનેક ઉત્તમ ગ્રંથોના પ્રણેતા પૂજ્ય ઉપાધ્યાય **શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ** પોતાની એક કૃતિમાં પ્રકાશે છે કે :-

સારમેતન્મયા લબ્ધં શ્રુતાબ્ધેરવગાહનાત્ ।

ભક્તિભાગવતી બીજં પરમાનંદસંપદામ્ ॥

મેં શ્રુતસાગરનું અવગાહન કર્યું તો તેમાંથી મને એટલો જ સાર મળ્યો કે, ભગવાનની ભક્તિ એ જ પરમાનંદ સંપદાઓનું બીજ છે.

‘મુક્તિથી અધિક તુજ ભક્તિ મુજ મન વસી’ ...ઈ.

- શ્રી ઋ. જિન સ્તવન, ઉ. શ્રી યશોવિજય

આ ઉપરથી ભક્તિમાર્ગનું માહાત્મ્ય સમજી શકાય તેમ છે.

ભક્તિ એ મુખ્યપણે આજ્ઞાના આરાધનની અપેક્ષા રાખે છે ને 'આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ, આજ્ઞાનું આરાધન એ જ તપ.'

'આણા ધમ્મો આણા તવો' એ શાસ્ત્રવચન છે.

આત્મજ્ઞાની શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી પણ એ જ હેતુને જણાવતાં સમસ્ત દ્વાદશાંગીનાં સારભૂત વચનો પ્રકાશે છે કે -

“સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો અભિપ્રાય જેને થયો હોય, તે પુરુષે આત્માને ગવેષવો, અને આત્મા ગવેષવો હોય તેણે યમ-નિયમાદિક સર્વ સાધનનો આગ્રહ અપ્રધાન કરી, સત્સંગને ગવેષવો; તેમ જ ઉપાસવો. સત્સંગની ઉપાસના કરવી હોય તેણે સંસારને ઉપાસવાનો આત્મભાવ સર્વથા ત્યાગવો. પોતાના સર્વ અભિપ્રાયનો ત્યાગ કરી પોતાની સર્વ શક્તિએ તે સત્સંગની આજ્ઞાને ઉપાસવી. તીર્થંકર એમ કહે છે કે જે કોઈ તે આજ્ઞા ઉપાસે છે તે અવશ્ય સત્સંગને ઉપાસે છે. એમ જે સત્સંગને ઉપાસે છે તે અવશ્ય આત્માને ઉપાસે છે, અને આત્માને ઉપાસનાર સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે.”

પત્રાંક ૪૯૧ - (દ્વાદશાંગીનું સળંગ સૂત્ર)

“સ્વરૂપલક્ષે જિન આજ્ઞા આધીન જો.”

સ્વસ્વરૂપના લક્ષ્યપૂર્વક ભ૦ જિનની આજ્ઞાનું આરાધન મથવા જ્ઞાની પુરુષની આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ ને એ જ તપ. 'આજ્ઞાએ ધમ્મો'નું રહસ્ય એ જ છે તથા ભક્તિમાર્ગનું

રહસ્ય પણ એ જ છે. એમાં યમ નિયમાદિક સર્વ સાધનો સમાવેશ પામી જાય છે.

ઉપરોક્ત ભાવ બતાવવા માટે યોગાદિ વિષયો પર અનેક ગ્રંથો રચનાર બહુશ્રુત ગુપ્તરહસ્યના દર્શક મહર્ષિ હરિભદ્રાચાર્યજી સ્વરચિત 'અષ્ટક' ગ્રંથમાં જણાવે છે કે -

‘યસ્ય ચારાધનોપાયઃ સદાજ્ઞાનાભ્યાસ એવ હિ ।
 યથાશક્તિ વિધાનેન નિયમાત્સ ફલપ્રદઃ ॥
 અહિંસાસત્યમસ્તેયં બ્રહ્મચર્યમસંગતા ।
 ગુરુભક્તિસ્તપો જ્ઞાનં સત્પુષ્પાણિ ચચક્ષતે ॥’

અર્થાત્ - પ્રભુની આરાધનાનો શ્રેષ્ઠ ઉપાય તેની આજ્ઞાનું આરાધન નિત્ય કરવું એ જ છે. આરાધન યથાશક્તિ વિધાનથી નિશ્ચયે ફળદાયી થાય છે. અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અસંગતા, સદ્ગુરુભક્તિ, તપ, જ્ઞાન એ રૂપી સત્પુષ્પોથી તે મુમુક્ષુ ભગવાનની પૂજા કરે છે.

વળી એ જ આશય પ્રદર્શિત કરનાર શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીનાં વચનો આ સ્થળે ઉતારીએ છીએ. તેઓશ્રી પત્રાંક ૮૮૫માં જણાવે છે કે :-

“પરમ પુરુષની મુખ્ય ભક્તિ, ઉત્તરોત્તર ગુણની વૃદ્ધિ થાય એવા સદ્વર્તનથી પ્રાપ્ત થાય છે. ચરણપ્રતિપત્તિ (શુદ્ધ આચરણની ઉપાસના) રૂપ સદ્વર્તન જ્ઞાનીની મુખ્ય આજ્ઞા છે, જે આજ્ઞા પરમ પુરુષની મુખ્ય ભક્તિ છે.”

અત્રે 'શુદ્ધ' શબ્દનો પ્રયોગ થયો હોવાથી સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક અહિંસાદિ સદ્વર્તન સમજવા યોગ્ય. 'ચરણપ્રતિપત્તિ'ની સિદ્ધિ ત્યારે જ થાય છે. મહર્ષિ હરિભદ્રાચાર્યજીનાં વચનોમાં 'જ્ઞાન' અને 'અસંગતા' શબ્દથી પણ એ જ આશય નીકળે છે. યથા 'દ્રવ્યસ્ય સિદ્ધે ચરણસ્ય સિદ્ધિ' આત્મદ્રવ્યની સિદ્ધિ થયે ચારિત્રની સિદ્ધિ - ચારિત્રની સમ્યક્તા.

આ ઉપરથી ભક્તિનું માહાત્મ્ય અને રહસ્ય, તેનો ઉત્તરોત્તર વિકાસક્રમ સમજાશે. ભક્તિનું ફળ બતાવવા શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે કે -

તદ્વત્તીર્થકરાન્યે ત્રિભુવનભાવપ્રભાવકાન્ ભક્ત્યા ।
સમુપાશ્રિતા જનાસ્તે ભવશીતમપાસ્ય યાન્તિ શિવમ્ ॥

અર્થાત્ - 'તેની જેમ ત્રણે ભુવનના ભાવોને પ્રગટ કરનાર શ્રી તીર્થકરોનો જેઓ ભક્તિપૂર્વક આશ્રય કરે છે, તેઓ ભવરૂપી શીતને દૂર કરી મોક્ષને પામે છે.'

'શીત' શબ્દ અત્રે 'તાપ' અર્થમાં સમજાય છે. 'ભવરૂપી તાપ'

‘ભતીઁ જિણવરાણાં ચિજ્જતિ પુવ્વસંચિય કમ્મા ।
ગુણપગરિસબહુમાણો કમ્મણદવાણલો જેણ ॥

અર્થાત્ :- 'શ્રી જિનેશ્વરોની ભક્તિથી પૂર્વે ઉપાર્જન કરેલા કર્મો નાશ પામે છે કારણ કે ગુણપ્રકર્ષનું બહુમાન એ કર્મરૂપી વનને બાળવા માટે દાવાનળ સમાન છે.'

અસ્તુ.

ગ્રંથ છાપવાનું કામ ભાવનગર, સાધના મુદ્રણાલયવાળા શ્રી ગીરધરભાઈ કુલચંદ શાહે ખૂબ કાળજીપૂર્વક અને ઉલ્લસિત ભાવથી કરેલ છે તે માટે તેમનો પણ આભાર માનવાનું ઉચિત સમજાએ છીએ.

મુદ્રણ અંગે કોઈ ભૂલ રહી જવા પામેલ હોય તો સુજ્ઞ વાંચકે સુધારી લઈ વાંચવા વિનંતી છે.

‘સત્પુરુષોનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.’

૩૪, મોરબી હાઉસ
ગોવા સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૧
તા. ૧૧-૭-૧૯૭૬

સંતચરણોપાસક
ભોગીલાલ ગિ. શેઠ

જિનભક્તિ પ્રયોજન

“જિનપદ નિજપદ એકતા, ભેદભાવ નહીં કાંઈ;
લક્ષ થવાને તેહનો, કહ્યાં શાસ્ત્ર સુખદાઈ.”

- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

શ્રી જિન ભગવાનનું જેવું શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ છે, તેવું જ શુદ્ધ નિશ્ચયનયની દૃષ્ટિએ આ આત્માનું મૂળ સ્વરૂપ છે. માત્ર કર્મ-ઉપાધિકૃત-ઓપાધિક ભેદ છે, પણ મૂળ સ્વરૂપદૃષ્ટિથી તે બન્નેમાં કંઈ પણ ભેદ નથી. જેવું ‘અનંત સુખ સ્વરૂપ’ તે જિનપદ છે તેવું જ ‘મૂળ શુદ્ધ તે આત્મપદ’ છે આ જિનપદ અને નિજપદની એકતા છે, એ લક્ષ થવાને માટે જ સુખદાયક એવા સર્વ શાસ્ત્રનું નિરૂપણ છે અને એ જ આ ભક્તિનું પ્રયોજન છે.

“ઈચ્છે છે જે જોગીજન, અનંત સુખસ્વરૂપ;
મૂળ શુદ્ધ તે આત્મપદ, સયોગી જિનસ્વરૂપ.”

- શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

મારા ભગવાન
કેવા રૂડા છે !

અહો આશ્ચર્ય ! પરમ આશ્ચર્ય !

હે પ્રભુ ! આપનો ઉપકાર અનંત છે,
 એ ઉપકારનો બદલો કેમ વાળી શકાય ?
 ઉપકાર માટે ફરી ફરી વારંવાર વંદન કરું છું.

દુઃખાર્ત અને શોકાર્ત એવા આ સંસારના સ્વરૂપનું
 સત્ય સ્વરૂપે દર્શન કરી, સંસારમાં રહીને સંસારરોગ
 મટાડવાની અદ્વિતીય અને અમોઘ ઔષધિની શોધ કરી
 સંસારનો છેદ કર્યો તથા જીવના કલ્યાણ અર્થે પરમ
 ઉદારતાથી પરમ ઔષધિ પ્રકાશિત કરી, શાશ્વત સુખનો
 શાશ્વત માર્ગ સર્વકાળને માટે ખુલ્લો મૂકતા ગયા, એવા
 ધીર વીર તીર્થંકર વીતરાગ પ્રભુજીને અત્યંત ભક્તિથી
 ત્રિકાળ વંદન હો ! સમય સમયના વંદન હો !

મારા ભગવાન કેવા રૂડા છે !

અહો આશ્ચર્ય ! પરમ આશ્ચર્ય !

હે પ્રભુ, આપ...

પરમ શુદ્ધ	છો,	પરમ બુદ્ધ	છો,
પરમ જ્ઞાની	છો,	પરમ દર્શી	છો;
પરમ સુખી	છો,	પરમ આનંદી	છો.
પરમ શાંત	છો,	પરમ કાંત	છો,
પરમ શીતળ	છો,	પરમ વિમળ	છો;
પરમ સૌમ્ય	છો,	પરમ શીત	છો.
પરમ ધીર	છો,	પરમ વીર	છો,
પરમ ગંભીર	છો,	પરમ ઉદાર	છો;
પરમ ગુરુ	છો,	પરમ વૈદ્ય	છો.

પરમ નિરાગી છો, પરમ નિર્મોહી છો,
 પરમ નિરીહ છો, પરમ નિર્મમ છો;
 પરમ નિર્માની છો, પરમ નિર્માયી છો,
 પરમ નિર્લોભી છો, પરમ નિર્વિકારી છો.

પરમ ક્ષમાવંત છો, પરમ વિનમ્ર છો,
 પરમ સરળ છો, પરમ સંતોષી છો;
 પરમ નિઃસ્પૃહ છો, પરમ નિર્ભય છો.

પરમ પિતા છો, પરમ બ્રાતા છો,
 પરમ ત્રાતા છો, પરમ રક્ષાકર્તા છો;
 પરમ મિત્ર છો, પરમ સખા છો,
 પરમ બંધવ છો, પરમ સ્નેહી છો.

પરમ ધૈર્યવંત છો, પરમ વીર્યવંત છો;
 પરમ વૈરાગી છો, પરમ શુક્લધ્યાની છો.

એવા....

જિજ્ઞાસુ જીવોના

પરમ પૂજ્ય, પરમ સેવ્ય,
 પરમ ઉપાસ્ય, પરમ આરાધ્ય,

પરમ ધ્યેયરૂપ

પરમ ઈષ્ટ, પરમ મિષ્ટ,
પરમ વલ્લભ, પરમ વાલેસરી;
પરમ મોહન, પરમ સોહન,
પરમ નાથ, પરમ સાથ;
પરમ નંદન, પરમ વંદન.

એવા....

મોક્ષમાર્ગના નેતા,
કર્મદળના ભેતા;
તત્ત્વોના જ્ઞાતા,
કેવળસુખના દાતા;
અભયદાન દાતા.

કર્મના કાળ, કર્મના શત્રુ,
કર્મના સંહારક, કર્મના વિનાશક;
કર્મના દાહક, કર્મના મારક.

એવા....

ભવ્ય જીવના હૃદયના નવસરહાર,
કરુણાના સાગર, સમતાના અગર;
ક્ષમાના સમુદ્ર, શાંતિના ઉદધિ.

વાણીના પદ્મસરોવર,
જિનશાસનના શણગાર.

અમૃતના સાગર, પીયૂષના ભંડાર,
સુધારસ ભોગી, આનંદરસ ભોગી.

આત્મા રામી,
આત્મવિશ્રામી;
આત્મપરિણામી.

એવા...

ગુણ સમૂહના ભંડાર,
પ્રકાશના કરનાર;
દિવ્ય તેજપુંજના ધર્તા,
સર્વ તિમિરપુંજના હર્તા.

અનાથના નાથ, અસહાયના સાથ,
અશરણના શરણ, વિઘ્નોના હરણ;
તરણ તારણ, મરણ મારણ.

એવા અનંત અનંત અનુપમેય,
લોકોત્તર ગુણોના ધારક;
સહજાત્મસ્વરૂપ પરમ ગુરુ,
વીતરાગ પરમાત્મા.

ચૈતન્યધન પ્રભુ, જયોતિસ્વરૂપ વિભુ,
અનંત ઐશ્વર્યના ધણી, રત્નત્રયના મુકુટમણિ

એવા.....

મુક્તિસુંદરીના વરરાજા, ગણધરપ્રભુના ગુરુરાજ,
ચોસઠ ઈન્દ્રોથી પૂજનિક, વંદનિક, અર્ચનિક;
શ્રી દેવાધિદેવ, દેવદેવેશ્વર નાથ !

શ્રી તીર્થંકર મહાપ્રભુજીને

અત્યંત અત્યંત પૂર્ણ વિનયસહ ભક્તિથી
ત્રિકાળ ત્રિવિધ વંદન હો ! વંદન હો !
સમયાત્મક નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

હે ભગવાન !

આપના એકેક ગુણનો વિસ્તાર અનંત છે.

આપના એવા અનુપમ, અદ્ભુત, આશ્ચર્યકારક, વિસ્મયકારક, અચિંત્ય, કલ્પનાતીત, વચનાતીત, વચન-અગોચર, ઈન્દ્રિય-અગોચર, બુદ્ધિ-અગોચર અનંત અનંત ગુણોનું હું પામર શું વર્ણન કરી શકું ? અનંત શક્તિને હીનબુદ્ધિ કેવી રીતે ન્યાય આપી શકે ?

માત્ર સ્વલ્પ મતિથી યથાશક્તિ કહેવાના ભાવ કર્યા છે. તેમાં રહેલી ત્રુટિઓ, ક્ષતિઓ, ભૂલો, દોષોની આત્મભાવે ક્ષમા ચાહું છું.

હે પ્રભુ ! આપના એકેક ગુણનો વિસ્તાર અનંત છે, અપાર છે, અદ્ભુત છે.

એ સર્વ ગુણોની પ્રાપ્તિ અર્થે,
આત્મદશા પરમ ઉજ્જવળ થવા માટે;
સ્વકલ્યાણના ઉત્કૃષ્ટ હેતુએ,
સર્વોત્કૃષ્ટ શુદ્ધિ અને સિદ્ધિ માટે...

હે ભગવંત ! આપના અચિંત્ય દ્રવ્યની પૂર્ણ શુદ્ધિરૂપ

લોકોત્તર ગુણોનું સ્મરણ કરું છું, ચિંતન કરું છું, સન્માન કરું છું, સત્કાર કરું છું, બહુમાન કરું છું. આપના એકેક ગુણને પૂર્ણ પ્રેમથી, પૂર્ણ ભાવથી, પૂર્ણ સ્નેહથી, અહો અહો ભાવથી વંદન કરું છું, પ્રણામ કરું છું, નમસ્કાર કરું છું.

હૃદયના શુદ્ધ ભાવથી, અંતરના ઉલ્લાસથી, અંતઃકરણના એકાગ્ર પરિણામથી આપના પ્રત્યેક ગુણનું સ્તવન કરું છું, કીર્તન કરું છું, પૂજન કરું છું, અર્ચન કરું છું.

હે ભગવાન !

અવિનય, આશાતના બદલ ક્ષમા ચાહું છું.

હે પ્રભો ! આપની તથા આપના કોઈ ગુણની જાણતાં અજાણતાં, પ્રમાદપણે, અનુપયોગપણે, ઉન્મત્તપણે કે અશુભયોગે કોઈ પણ પ્રકારની આશાતના, વિરાધના કરી અવિનય આદિ અપરાધ, દોષ કર્યા હોય, કરાવ્યા હોય, કરતા પ્રત્યે અનુમોદા હોય તો તે સર્વેને આપની પાસે અનંત સિદ્ધ ભગવંત ને કેવળી ભગવંતની સાક્ષીએ બે હાથ જોડી, માન મોડી, મસ્તક નમાવી અતિ વિનમ્ર ને દીનભાવે પશ્ચાતાપપૂર્વક ખમાવું છું. આપની કૃપાથી મારા તે સર્વ દોષો ક્ષય થાઓ, ક્ષય થાઓ !

હે કૃપાનિધાન !

આપની પરમ શાંત, પરમ કાંત, પરમ વીતરાગ મુખમુદ્રાનાં પવિત્ર દર્શન કરી આ અપવિત્ર નેત્રને પવિત્ર કરું છું.

આપના ઉત્તમોત્તમ સર્વોત્કૃષ્ટ ગુણોનું શ્રવણ કરી
આ અપવિત્ર કર્ણને પવિત્ર કરું છું.

આપના અચિંત્ય, નિર્મળ ગુણોની અનુપમ સુવાસથી
આ અપવિત્ર નાસિકાને પવિત્ર કરું છું.

આપના વચનાતીત સર્વોત્તમ ગુણોનું સ્તવન કરી,
પરમાર્થરસનો આસ્વાદ લઈ આ અપવિત્ર જીભને પવિત્ર
કરું છું.

આપના વચન-અગોચર ગુણોની શીતળતાથી આ
અપવિત્ર ત્વચાને પવિત્ર કરું છું.

તે સર્વ વડે અશાંત, મલિન અને સમયે સમયે
પરભાવમાં કુદકા મારતા અપવિત્ર મનને શાંત અને
પવિત્ર કરું છું.

અને તેથી કરીને આ આખા અપવિત્ર અને દુર્ગંધ
મારતા ભયંકર અશુચિમય મલિન દેહને પવિત્ર કરું
છું અને આપના અદ્ભુત ગુણોનું સ્મરણ કરી,
દેહાત્મભાવથી પર થવાને ઉદ્યમી થઈ મારા આત્માને
ઉજમાળ કરું છું.

અને...

હે કરુણાના અખૂટ ભંડાર !

તેમ કરવામાં પણ આપ શ્રીમદ્ ભગવંતની બેહદ કૃપા જ કારણભૂત છે, આપની કરુણામય દષ્ટિ જ સહાયભૂત છે. તે અનુપમ કૃપાના કારણે હું, આપનું નાનું બાળક, આપનો અત્યંત અત્યંત ઉપકાર માનું છું, આભાર માનું છું અને,

આપને

પ્રણામ કરું છું.
વંદન કરું છું.
નમન કરું છું.

પૂરક વચનામૃત

આત્મજાગ્રતિપૂર્વક સામ્યભાવની પરાકાષ્ટા

“સર્વ દ્રવ્યથી, સર્વ ક્ષેત્રથી, સર્વ કાળથી અને સર્વ ભાવથી જે સર્વ પ્રકારે અપ્રતિબંધ થઈ નિજસ્વરૂપમાં સ્થિત થયા તે પરમ પુરુષોને નમસ્કાર.

★ ★ ★

દેહ પ્રત્યે જેવો વસ્ત્રનો સંબંધ છે, તેવો આત્મા પ્રત્યે જેણે દેહનો સંબંધ યથાતથ્ય દીઠો છે, મ્યાન પ્રત્યે તરવારનો જેવો સંબંધ છે તેવો દેહ પ્રત્યે જેણે આત્માનો સંબંધ દીઠો છે, અબદ્ધ સ્પષ્ટ આત્મા જેણે અનુભવ્યો છે, તે મહત્પુરુષોને જીવન અને મરણ બન્ને સમાન છે.

★ ★ ★

અજ્ઞાનથી અને સ્વસ્વરૂપ પ્રત્યેના પ્રમાદથી આત્માને માત્ર મૃત્યુની ભ્રાંતિ છે, તે જ ભ્રાંતિ નિવૃત્ત કરી શુદ્ધ ચૈતન્ય નિજઅનુભવપ્રમાણસ્વરૂપમાં પરમ જાગ્રત થઈ જ્ઞાની સદાય નિર્ભય છે. એ જ સ્વરૂપના લક્ષથી સર્વ જીવ પ્રત્યે સામ્યભાવ ઉત્પન્ન થાય છે. સર્વ પરદ્રવ્યથી વૃત્તિ વ્યાવૃત્ત કરી આત્મા અકલેશ સમાધિને પામે છે.

પરમસુખસ્વરૂપ, પરમોત્કૃષ્ટ શાંત, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સમાધિને સર્વકાળને માટે પામ્યા તે ભગવંતને નમસ્કાર, તે પદમાં નિરંતર લક્ષરૂપ પ્રવાહ છે જેનો તે સત્પુરુષોને નમસ્કાર.”

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર (પત્રાંક ૮૩૩)

‘ભગ’ શબ્દના અર્થ

